

Arbeidstilsynet

VÅR DATO
25.09.2015

DERES DATO
10.09.2015

VÅR SAKSBEHANDLER
Martin Stokkan tlf 48075141

VÅR REFERANSE
2015/43081 289824/2015

DERES REFERANSE
20150070050

1

Arbeidstilsynet - Kontoret for Social dumping,
Byggeri og Teknikk

Att. Sofie Bisbjerg

SVAR PÅ SPØRSMÅL OM STRAFFESANKSJONER FOR OVERTREDELSE AV DEN NORSKE ARBEIDSMILJØLOVGIVNING

Direktoratet for arbeidstilsynet viser til brev av 10. september 2015 hvor det bes om informasjon om straffesanksjoner for overtredelser av den norske arbeidsmiljølovgivning. Direktoratet har etter beste evne forsøkt å besvare spørsmålene.

Direktoratet vil innledningsvis gjøre oppmerksom på at det er vedtatt en ny straffelov (lov om straff av 20. mai 2005), som vil tre i kraft fra og med 1. oktober 2015. Vi vil derfor i det følgende vise til bestemmelser i denne loven, selv om praksis på området bygger på bestemmelser i den snart opphevede Almindelig borgerlig Straffelov av 22. mai 1902. De omtalte bestemmelsene i straffeloven (2005) er i stor grad videreføringer fra den gamle loven (1902).

Spørsmål 92: Oversikt over arbeidsmiljøstraffer/bøtestørrelser

Det lar seg ikke gjøre å gi en slik skjematisk fremstilling av de norske straffesanksjonene som det er bedt om i «Spørsmål 92». Beskrivelsene nedenfor gir imidlertid en oversikt over de straffesanksjoner som er anvendelige ved brudd på arbeidsmiljølovgivningen.

Personlig straffansvar

Den norske arbeidsmiljøloven har en egen bestemmelse i § 19-1 som regulerer personlig straffansvar og straffesanksjoner for innehaver av virksomheter, arbeidsgiver og den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten. Straffesanksjonene for forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelse eller pålegg gitt i eller i medhold av arbeidsmiljøloven vil etter denne bestemmelsen være bøter eller fengsel inntil ett år, jf. første ledd. Under særlig skjerpene omstendigheter kan strafferammen økes til fengsel inntil tre år, jf. andre ledd.

Samfundstjeneste (samfunnsstraff)

Samfundstjeneste – samfunnsstraff på norsk – kan etter straffeloven § 48 idømmes i stedet for fengselsstraff, dersom fengselsstraffens lengde ikke ville oversteg et år. Det er ytterligere vilkår om at hensynet til straffens formål ikke taler mot en slik straffereaksjon i frihet, og at lovbrøyteren samtykker og har bosted i Norge.

Upersonlig straffansvar (foretaksstraff)

Straffansvar for foretak (selskap, samvirkeforetak, forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonforetak, stiftelse, bo eller offentlig virksomhet) er regulert i straffeloven §§ 27 og 28. Slik straffansvar omfatter også ved brudd på arbeidsmiljølovgivningen, jf. arbeidsmiljøloven § 19-3. Straffen er bot, jf. § 27 tredje ledd.

POSTADRESSE
Postboks 4720 Sluppen
7468 Trondheim
Norge

E-POST
post@arbeidstilsynet.no
INTERNETT
www.arbeidstilsynet.no

TELEFON
815 48 222
TELEFAKS
73 19 97 01

ORGANISASJONSNR
974761211

Nærmere om bøtenivået

Bøtesatsene i Norge utmåles etter domstolenes eller påtalemyndighetens skjønn i det enkelte tilfellet, jf. straffeloven §§ 28 og 53.

Ved utmålingen av bøter overfor foretak skal det blant annet tas hensyn til straffens preventive virkning, lovbruddets grovhet, om lovbruddet er begått for å fremme foretakets interesser og foretakets økonomiske evne, jf. straffeloven § 28.

Riksadvokaten har i rundskriv til påtalemyndigheten av 11. juni 1996 (RA-1996-1) uttalt at det ved utmålingen av bot overfor foretak bør *«ses hen til hva foretaket kan antas å ha spart ved ikke å følge arbeidsmiljølovens regler. Boten bør i utgangspunktet ikke settes lavere enn hva det ville kostet foretaket å sørge for et godt og sikkert miljø.»*

Ved utmålingen av bøter overfor fysiske personer skal det etter straffeloven § 53 legges vekt på lovbrüterens inntekt, formue, forsørgelsesbyrde, gjeldsbyrde og andre forhold som påvirker den økonomiske evnen.

Ettersom utmålingen av bøtestraffer er skjønnsbasert i det enkelte tilfelle, er det ikke mulig for direktoratet å fremlegge en skjematisk oversikt over bøtesatser basert på antall ansatte i virksomheten, slik det er bedt om. Det vil heller ikke la seg gjøre å angi et generelt bøtenivå i kroner og øre.

Spørsmål 93: Har Norge adgang til fengsling av arbeidsgiver for overtredelser av arbeidsmiljølovgivningen?

Arbeidsmiljøloven § 19-1 åpner for at arbeidsgivere som uaktsomt eller forsettlig overtrer bestemmelser eller pålegg gitt i eller i medhold av loven kan bli ilagt fengselsstraff. Strafferammen er normalt ett år, jf. første ledd, men kan under særlig skjerpene omstendigheter økes til tre år, jf. andre ledd.

Direktoratet har ikke oversikt over omfanget av saker som har endt med fengselsstraff. Direktoratet kan imidlertid si noe generelt om bruken av fengselsstraff ved overtredelser av arbeidsmiljølovgivningen. I tidligere nevnte rundskriv fra Riksadvokaten (RA-1996-1) er det uttalt at *«I senere år ser det ikke ut til å være idømt fengselsstraff selv ved alvorlige forgåelser. Ved grove overtredelser bør tiltale tas ut, og fengselsstraff – betinget eller ubetinget – påstås, eventuelt i kombinasjon med bot og inndragning».*

Rettspraksis i etterkant av rundskrivet viser at uttalelsen er blitt fulgt opp, ved at det er blitt idømt fengselsstraff for overtredelser av arbeidsmiljøloven. I Høyesteretts avgjørelse inntatt i Retstidende 2001 s. 110 ble en daglig leder ved et mekanisk verksted dømt til 60 dagers ubetinget fengsel for å ha unnlatt å sørge for tilstrekkelig vedlikehold av bremsene på en skinnegående portalkran. De faktiske forholdene i saken var at bremsene på bomutlegget hadde sviktet, noe som førte til at kranen veltet og kranføreren omkom. I Høyesteretts avgjørelse inntatt i Retstidende 2012 s. 65 ble en daglig leder for et renseanlegg dømt til fengsel i to år, men denne saken gjaldt brudd på flere lover enn bare arbeidsmiljøloven. Dommen er nærmere beskrevet nedenfor under spørsmål 94.

Spørsmål 94: Har Norge adgang til å fradømme arbeidsgivere rett til å drive virksomhet i tilfelle overtredelser av arbeidsmiljølovgivningen?

Straffeloven § 56 åpner for å fradømme fysiske personer retten til å inneha en bestemt stilling eller utøve en virksomhet eller aktivitet.

Direktoratet er ikke kjent med at noen er blitt fradømt retten til å drive virksomhet utelukkende på grunn av overtredelse av arbeidsmiljølovgivningen. Det finnes imidlertid eksempler på at brudd på arbeidsmiljølovgivningen sammen med andre lovbrudd har ført til at ledende personer i virksomheter er blitt fradømt denne retten. I Høyesteretts avgjørelse inntatt i Retstidende 2012 s. 65 ble for eksempel en daglig leder for et rensaneanlegg dømt til fengsel i to år samt rettighetstap i fem år for overtredelse av forurensningsloven, brann- og eksplosjonsvernloven og arbeidsmiljøloven. Rettighetstapet omfattet bare ledende stillinger i virksomheter som krever tillatelse fra Klima- og forurensningsdirektoratet eller Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Dette taler for at rettighetstapet utelukkende var en reaksjon på overtredelsen av forurensningsloven og brann- og eksplosjonsvernloven – ikke arbeidsmiljøloven. Overtredelsen av arbeidsmiljøloven var for ordens skyld forsettlig, og bestod i at det ikke ble gjennomført noen klarlegging av farene ved en ny og uprøvd metode for rensing av bensin, og heller ikke lagd noen skriftlig prosedyrer for arbeidet.

Spørsmål 96: Er norske arbeidsgivere idømt samfundstjeneste for overtredelser av arbeidsmiljølovgivningen?

Som nevnt ovenfor vil samfunnsstraff etter straffeloven § 48 kunne idømmes i stedet for fengselsstraff – også for brudd på arbeidsmiljølovgivningen. Direktoratet har ikke oversikt over hvor ofte eller i hvilke konkrete tilfeller denne straffesanksjonen er blitt benyttet.

Tilleggsinformasjon om overtredelsesgebyr

Med hjemmel i arbeidsmiljøloven § 18-10 kan Arbeidstilsynet ilegge virksomheter en administrativ reaksjon på overtredelser av arbeidsmiljølovgivningen – et såkalt overtredelsesgebyr. Denne reaksjonsformen har likhetstrekk til bøtestraff, men den ilegges kun som et forvaltningsrettslig enkeltvedtak og registreres ikke i strafferegisteret.

Ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmålingen, skal det særlig legges vekt på hvor alvorlig overtredelsen er, graden av skyld, om det foreligger gjentakelse, om virksomheten ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen, om virksomheten har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen, om overtredelsen er begått for å fremme virksomhetens interesser, om andre reaksjoner som følge av overtredelsen blir ilagt virksomheten eller noen som har handlet på vegne av denne, virksomhetens økonomiske evne, og den preventive effekten av gebyret, jf. § 18-10 andre ledd.

Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen, og kan maksimalt utgjøre 15 ganger grunnbeløpet i folketrygden. Grunnbeløpet er for tiden kr 90 068,00, som vil si at høyest mulig overtredelsesgebyr per tiden vil være kr 1 351 020,00.

I juni 2015 fattet arbeidstilsynet 10 vedtak om overtredelsesgebyr som samlet utgjorde kr 1 000 000,00.

Størrelsen på gebyrene fordelte seg slik:

Antall	NOK
1	25 000
1	35 000
1	40 000
2	50 000
2	75 000
1	150 000
1	200 000
1	300 000

Dersom dere har behov for mer statistiske data over antall tilfeller hvor de forskjellige straffesaksjonene er benyttet, bør dere ta kontakt med Politidirektoratet. En slik forespørsel kan sendes per epost til politidirektoratet@politiet.no eller per vanlig post til Politidirektoratet, postboks 8051 Dep, 0031 Oslo, Norge.

Direktoratet for arbeidstilsynet håper at det ovennevnte vil være til hjelp for Deres utarbeidelse av svar til Folketinget. Dersom noe skulle være uklart, vil direktoratet være behjelpelig med å oppklare dette. Vi ber i så tilfelle om at vårt referansenummer 2015/43081 oppgis ved svar.

Juridisk utdrag med bestemmelsene i arbeidsmiljøloven § 18-10 om overtredelsesgebyr, § 19-1 om straff, straffeloven (2005) §§ 27, 28, 48, 53, 56 og Almindelig borgerlig Straffelov (1902) §§ 27, 28a, 29, 48a, og 48b ligger vedlagt.

Med hilsen
Direktoratet for arbeidstilsynet

Gry Singsaas
avdelingsdirektør, Lov og regelverk
(sign.)

Martin Stokkan
rådgiver
(sign.)

Dette brevet er godkjent elektronisk i Arbeidstilsynet og har derfor ingen signatur.

Arbeidsmiljøloven

§ 18-10. Overtredelsesgebyr

(1) Arbeidstilsynet kan ilegge en virksomhet overtredelsesgebyr dersom noen som har handlet på vegne av virksomheten har overtrådt bestemmelser som nevnt i § 18-6 første ledd. Overtredelsesgebyr kan ilegges selv om ingen enkeltperson har utvist skyld. Overtredelsesgebyret tilfaller statskassen, og kan maksimalt utgjøre 15 ganger grunnbeløpet¹ i folketrygden.

(2) Ved vurdering av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmålingen, skal det særlig legges vekt på:

- a) hvor alvorlig overtredelsen er,
- b) graden av skyld,
- c) om det foreligger gjentakelse,
- d) om virksomheten ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen,
- e) om virksomheten har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen,
- f) om overtredelsen er begått for å fremme virksomhetens interesser,
- g) om andre reaksjoner som følge av overtredelsen blir ilagt virksomheten eller noen som har handlet på vegne av denne,
- h) virksomhetens økonomiske evne, og
- i) den preventive effekten.

(3) Når ikke annet er fastsatt i enkeltvedtak, er oppfyllelsesfristen fire uker fra vedtak om overtredelsesgebyr ble truffet. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Dersom virksomheten går til søksmål mot staten for å prøve vedtaket, suspenderes tvangskraften. Retten kan prøve alle sider av saken.

(4) Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes to år etter at overtredelsen er opphørt. Foreldelsesfristen avbrytes ved at Arbeidstilsynet har gitt forhåndsvarsel om vedtak om overtredelsesgebyr, jf. forvaltningsloven² § 16.

0 Tilføyd ved lov 14 juni 2013 nr. 32 (ikr. 1 jan 2014 iflg. res. 14 juni 2013 nr. 617 med virkning for overtredelser begått etter 1 jan 2014).

1 Jf. ftrl. § 1-4.

2 Lov 10 feb 1967.

§ 19-1. Ansvar for innehaver av virksomhet, arbeidsgiver og den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten¹

(1) Ved forsettlig eller uaktsom overtredelse av bestemmelse eller pålegg gitt i eller i medhold av denne lov, straffes innehaver av virksomhet, arbeidsgiver eller den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten² med bøter³ eller fengsel⁴ inntil ett år eller begge deler. Medvirkning straffes på samme måte, likevel slik at arbeidstaker straffes etter § 19-2.

(2) Under særlig skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil tre år anvendes.⁵ Ved avgjørelsen av om det foreligger slike omstendigheter, skal det særlig legges vekt på om overtredelsen har eller kunne ha medført alvorlig fare for liv eller helse eller om den er foretatt eller fortsatt tross pålegg eller henstilling fra offentlig myndighet, vedtak av arbeidsmiljøutvalget eller henstilling fra verneombud eller bedriftshelsetjeneste.

(3) For overtredelse som har eller kunne ha medført alvorlig fare for liv eller helse, kan innehaver av virksomhet, arbeidsgiver eller den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten straffes etter denne paragraf, med mindre vedkommende i enhver henseende har opptrådt fullt forsvarlig med hensyn til sine plikter etter loven eller bestemmelser i medhold av loven.

(4) Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke reglene i kapittel 8, 12, 13, 15 og 16. Bestemmelsene gjelder heller ikke reglene i kapittel 14, med unntak av §§ 14-5 til 14-8 og 14-15.

0 Endret ved lov 24 apr 2015 nr. 21 (ikr. 1 juli 2015 iflg. res. 24 apr 2015 nr. 398).

1 Se § 19-3.

2 Jf. § 1-8 (2).

3 Jf. strl. 1902 § 27 og kap. 3 a; strl. 2005 kap. 4 og kap. 9 (ikke ikr.).

4 Jf. strl. 1902 § 26 a; strl. 2005 §§ 32 og 54 (ikke ikr.).

5 Jf. § 19-7 jf. strpl. § 67.

Straffeloven (2005)

§ 27. Straff for foretak

Når et straffebud er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan foretaket straffes. Det gjelder selv om ingen enkeltperson har utvist skyld eller oppfylt vilkåret om tilregnelighet, jf. § 20.¹

Med foretak menes selskap, samvirkeforetak,² forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonforetak, stiftelse,³ bo eller offentlig virksomhet.

Straffen er bot.⁴ Foretaket kan også fradømmes retten til å utøve virksomheten eller forbys å utøve den i visse former, jf. § 56, og ilegges inndragning, jf. kapittel 13.

Ikke ikr., men gjelder for forbrytelsene i kapittel 16, se § 411.

0 Endret ved lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

1 Jf. EMK art. 6 (2). Se § 28, b.

2 Jf. lov 29 juni 2007 nr. 81.

3 Jf. lov 15 juni 2001 nr. 59.

4 Jf. kap. 9.

§ 28. Momenter ved avgjørelsen om et foretak skal ilegges straff

Ved avgjørelsen om et foretak skal straffes etter § 27, og ved utmålingen av straffen, skal det blant annet tas hensyn til

- a) straffens preventive virkning,
- b) lovbruddets grovhet, og om noen som handler på vegne av foretaket, har utvist skyld,
- c) om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget lovbruddet,
- d) om lovbruddet er begått for å fremme foretakets interesser,
- e) om foretaket har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved lovbruddet,
- f) foretakets økonomiske evne,
- g) om andre reaksjoner som følge av lovbruddet blir ilagt foretaket eller noen som har handlet på vegne av det, blant annet om noen enkeltperson blir ilagt straff, og
- h) om overenskomst med fremmed stat forutsetter bruk av foretaksstraff.

Ikke ikr., men gjelder for forbrytelsene i kapittel 16, se § 411.

0 Endret ved lov 19 juni 2009 nr. 74.

§ 48.¹ Vilkår for å idømme samfunnsstraff

Samfunnsstraff kan idømmes i stedet for fengselsstraff når

- a) det ellers ikke ville ha blitt idømt strengere straff enn fengsel i 1 år,
- b) hensynet til straffens formål ikke taler mot en reaksjon i frihet, og
- c) lovbrøyteren samtykker og har bosted i Norge.²

Første ledd bokstav a kan fravikes når den straff som ellers ville ha blitt idømt, helt eller delvis ville ha vært betinget,³ når lovbrøyteren er under 18 år, og ellers når sterke grunner taler for at samfunnsstraff idømmes.

Ikke ikr., men gjelder for forbrytelsene i kapittel 16, se § 411.

0 Endret ved lov 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41).

1 Sml. strl. 1902 § 28 a (1) og (2).

2 Se lov 18 mai 2001 nr. 21 § 54 (1) e.

3 Jf. § 34.

§ 53. ¹ Ilegging av bot

Bot kan ilegges som eneste straff når dette er bestemt i straffebudet.

Ved utmåling av bot skal det ved siden av slike forhold som i alminnelighet tillegges vekt ved straffutmålingen, legges vekt på lovbrüterens inntekt, formue, forsørgelsesbyrde, gjeldsbyrde og andre forhold som påvirker den økonomiske evnen.² Ved utmåling av bot overfor et foretak gjelder § 28.

Boten tilfaller staten når ikke annet er bestemt.

Dersom lovbrütereren var under 18 år på handlingstidspunktet, kan retten bestemme at fullbyrdingen av straffen utsettes i en prøvetid (betinget bot). Prøvetiden skal i alminnelighet være to år. Fullbyrdingsutsettelse gis på det grunnvilkår at den domfelte ikke begår en ny straffbar handling i prøvetiden. I tillegg kan retten fastsette særvilkår som nevnt i § 36 og § 37 bokstav a til j. Den siktede skal få uttale seg om særvilkår før de fastsettes. Ved forelegg³ gjelder reglene om betinget bot tilsvarende så langt de passer.

Ikke ikr., men gjelder for forbrytelsene i kapittel 16, se § 411.

⁰ Endret ved lover 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41), 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795).

¹ Sml. strl. 1902 § 27.

² Jf. lov 18 juni 1965 nr. 4 § 31 (2).

³ Jf. strpl. kap. 20.

§ 56. ¹ Tap av retten til å ha en stilling eller utøve en virksomhet eller aktivitet

Den som har begått en straffbar handling som viser at vedkommende er uskikket til eller kan misbruke en stilling, virksomhet eller aktivitet, kan, når allmenne hensyn tilsier det,

- a) fratras stillingen, eller
- b) fratras retten til for fremtiden å ha en stilling eller utøve en virksomhet eller aktivitet.

Rettighetstapet kan begrenses til forbud mot å utøve visse funksjoner som ligger til stillingen eller virksomheten, eller til påbud om å utøve virksomheten eller aktiviteten på bestemte vilkår.

Den som er fratatt retten til å utøve en virksomhet, kan heller ikke forestå slik virksomhet for andre eller la andre forestå slik virksomhet for seg.

Den skyldige kan pålegges å gi fra seg et dokument eller en annen gjenstand som har tjent som bevis for den tapte rettigheten.

Rettighetstap etter bestemmelsen her kan ilegges som eneste straff hvis det ikke er fastsatt en minstestraft på fengsel i 1 år eller mer for handlingen.

Ikke ikr., men gjelder for forbrytelsene i kapittel 16, se § 411.

¹ Sml. strl. 1902 § 29.

Almindelig borgerlig Straffelov (1902)

§ 27. ¹ Når bot idømmes, bør det foruten til det straffbare forhold tas særlig hensyn til den dømtes formuesforhold² og til hva han etter sine livsforhold antas å kunne utrede.

Boten tilfaller statskassen.³

0 Endret ved lov 19 juli 1946 nr. 10 (iflg. dens II trådte bestemmelser i særlovgivningen som fastsetter overgrenser for bøtestraff ut av kraft fra samme dag).

1 Se strl. 2005 § 53 (ikke ikr.).

2 Jf. lov 18 juni 1965 nr. 4 § 31 (2).

3 Jf. strl.ikrl. § 7 i.f.

§ 28 a. Samfunnsstraff¹ kan idømmes i stedet for fengselsstraff når

- a) det ellers ikke ville ha blitt idømt strengere straff enn fengsel i 1 år,
- b) hensynet til straffens formål ikke taler mot en reaksjon i frihet, og
- c) lovbryteren samtykker og har bosted i Norge.²

Første ledd bokstav a kan fravikes når den straff som ellers ville ha blitt idømt, helt eller delvis ville ha vært betinget,³ når lovbyteren var under 18 år på handlingstidspunktet,⁴ og ellers når sterke grunner taler for at samfunnsstraff idømmes.

I dom på samfunnsstraff skal retten fastsette

- a) et timetall som skal være fra 30 til 420 timer,
- b) en subsidiær fengselsstraff, som skal svare til den fengselsstraff som ville ha blitt idømt uten samfunnsstraff, og
- c) en gjennomføringstid, som normalt skal svare til den subsidiære fengselsstraffen. Er den subsidiære fengselsstraffen kortere enn 120 dager, kan det likevel fastsettes en gjennomføringstid på inntil 120 dager.

Ved fastsetting av gjennomføringstid og subsidiær fengselsstraff gjelder § 25 tilsvarende.

I dom på samfunnsstraff kan retten bestemme at den domfelte i gjennomføringstiden

- a) skal overholde bestemmelser gitt av kriminalomsorgen⁵ om bosted, oppholdssted, arbeid, opplæring eller behandling, eller
- b) forbys kontakt med bestemte personer.

Sammen med samfunnsstraff kan det idømmes

- a) bot,⁶ selv om bøter ellers ikke er fastsatt som straff for lovbruddet, eller
- b) ubetinget fengselsstraff på inntil 60 dager når særlige grunner tilsier det.⁷

Når en dom på samfunnsstraff blir lest opp eller forkynt for den domfelte, skal han gjøres nærmere kjent med hva dommen går ut på, og med følgene av brudd på bestemmelsene gitt i eller i medhold av straffegjennomføringsloven,⁸ og av at det begås en ny straffbar handling før utløpet av gjennomføringstiden.⁹

0 Tilføyd ved lov 15 mars 1991 nr. 4, endret ved lover 18 mai 2001 nr. 21 (ikr. 1 mars 2002 iflg. res. 22 feb 2002 nr. 181), 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580) som endret ved lov 21 des 2005 nr. 131, 29 juni 2007 nr. 84 (ikr. 1 nov 2007 iflg. res. 12 okt 2007 nr. 1139), 20 jan 2012 nr. 6 (ikr. 20 jan 2012 iflg. res. 20 jan 2012 nr. 41).

1 Se §§ 15, 60 (2) og 62 (2). Se strl. 2005 §§ 48-51 (ikke ikr.).

2 Sml. lov 18 mai 2001 nr. 21 § 54 (1), e.

3 Se §§ 52 til 54.

4 Sml. §§ 18, 28 (2), 39 c (2) og 55.

5 Se lov 18 mai 2001 nr. 21 § 53 (2).

6 Jf. § 26 a.

7 Se § 62 (2).

8 Lov 18 mai 2001 nr. 21, se dens §§ 58 og 59.

9 Sml. § 54 a.

§ 29.¹ Den som har begått en straffbar handling som viser at vedkommende er uskikket til eller kan misbruke en stilling, virksomhet eller aktivitet, kan, når allmenne hensyn tilsier det,

a) fratras stillingen, eller

b) fratras retten til for fremtiden å ha en stilling eller utøve en virksomhet eller aktivitet.

Rettighetstapet kan begrenses til forbud mot å utøve visse funksjoner som ligger til stillingen eller virksomheten, eller til påbud om å utøve virksomheten eller aktiviteten på bestemte vilkår.

Den som er fratatt retten til å utøve en virksomhet, kan heller ikke forestå slik virksomhet for andre eller la andre forestå slik virksomhet for seg.

Den skyldige kan pålegges å gi fra seg et dokument eller en annen gjenstand som har tjent som bevis for den tapte rettigheten.

Rettighetstap etter bestemmelsen her kan idømmes ved siden av eller istedenfor annen straff, men kan bare ilegges som eneste straff hvis det ikke er fastsatt en minstestraft på fengsel i 1 år eller mer for handlingen.

0 Endret ved lover 15 des 1950 nr. 6, 22 mai 1953 nr. 3, 20 mai 2005 nr. 28 (ikr. 1 jan 2006 iflg. res. 21 des 2005 nr. 1580) som endret ved lov 21 des 2005 nr. 131.

1 Jf. §§ 15, 48 a (3) og 207, milstrl. § 12 nr. 1 (2) og § 20, lover 5 feb 1932 nr. 1 § 3, 9 jan 2009 nr. 2 § 49 (2), 19 juni 2009 nr. 97 § 33. Se også henvisningene i note 9 til § 15. Se strl. 2005 § 56 (ikke ikr.).

§ 48 a.¹ Når et straffebud er overtrådt av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan foretaket straffes. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan straffes for overtredelsen.

Med foretak menes her selskap, samvirkeforetak,² forening eller annen sammenslutning, enkeltpersonforetak, stiftelse,³ bo eller offentlig virksomhet.

Straffen er bøter.⁴ Foretaket kan også fradømmes retten til å utøve virksomheten eller forbys å utøve den i visse former, jf. § 29.

0 Tilføyd ved lov 20 juli 1991 nr. 66, endret ved lov 29 juni 2007 nr. 81 (ikr. 1 jan 2008 iflg. res. 23 nov 2007 nr. 1287).

1 Jf. § 28 (2), § 67 siste ledd, § 69 (2) og strpl. § 84 a. Se strl. 2005 § 27 (ikke ikr.).

2 Se lov 29 juni 2007 nr. 81.

3 Se lov 15 juni 2001 nr. 59.

4 Jf. §§ 27 og 28.

§ 48 b.¹ Ved avgjørelsen av om straff skal ilegges et foretak etter § 48 a, og ved utmålingen av straffen overfor foretaket skal det særlig tas hensyn til

a) straffens preventive virkning,

b) overtredelsens grovhet,

c) om foretaket ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen,

d) om overtredelsen er begått for å fremme foretakets interesser,

e) om foretaket har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen,

f) foretakets økonomiske evne,

g) om andre reaksjoner som følge av overtredelsen blir ilagt foretaket eller noen som har handlet på vegne av det, blant annet om noen enkeltperson blir ilagt straff.

0 Tilføyd ved lov 20 juli 1991 nr. 66.

1 Se strl. 2005 § 28 (ikke ikr.).